

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: СПЕЦИФІКА ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

REGIONAL POLICY OF THE UKRAINIAN STATE: SPECIFICITY AND CURRENT CHALLENGES

Попазогло А.С.,

*аспірант кафедри політичних наук і права
Державного вищого навчального закладу*

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

У статті проаналізовано політику української держави, щодо регіональних аспектів функціонування та розвитку в сучасних умовах військової агресії та координації більшої частини бюджетних коштів на військову спроможність. Сучасні виклики трансформували регіональні амбіції та державні пріоритети, проте розширення повноважень регіональних еліт створили певні перешкоди щодо пріоритетності напрямку бюджетних асигнувань в умовах війни.

Проте, розподіл коштів в місцевих бюджетах стає тригером сучасного політико-управлінського сектору, оскільки регіональна еліта в умовах війни купувала бруківку, барабани, що супроводжувалось хвилями обурення та критики. Окрім того, сучасні виклики потребували покращення стану місць захисту, які не відповідали вимогам та не були підготовленні завчасно, як бомбосховища.

Разом з проблемами та викликами, які назріли в суспільстві варто формувати план дій для регіональної політики після закінчення війни, з метою швидкого та якісного політичного та економічного розвитку, щоб рішення приймалися на випередження проблемам, а не навпаки. Сучасний розвиток держави формується від двох складових які мають бути викориненні такі як: корупція на усіх рівнях та бажання отримати неправомірну вигоду.

Основні державотворчі завдання для сучасної України є об'єднання зусиль на усіх рівнях щодо принципів і дій політичних еліт в умовах війни та повоєнній відбудові країни. Регіональна політика створює основу внутрішньополітичної діяльності та стимул до розвитку як систему консолідованих дій направлена з низу вверх по ієрархії органів управління.

Сучасна українська держава демонструє високий рівень конфліктності, що обумовлено рядом чинників штучного та природнього походження. Світова політична спільнота демонструє високий рівень підтримки для органів управління та суспільства в цілому, проте рівень моральної та дієвої віддачі повинен бути належний. Тому, політика згуртованості регіональних еліт знизить рівень конфліктогенних процесів в середині країни та підвищить якісні показники органів управління.

Ключові слова: регіональна політика, українська держава, військова агресія, регіональні асигнування, регіональний розвиток.

The article analyzes the policy of the Ukrainian state regarding regional aspects of functioning and development in modern conditions of military aggression and coordination of the majority of budget funds for military capability. Modern challenges have transformed regional ambitions and state priorities, but the expansion of the powers of regional elites has created certain obstacles regarding the prioritization of budget allocations in wartime conditions.

However, the distribution of funds in local budgets becomes the trigger of the modern political and administrative sector, as the regional elite bought paving stones and drums during the war, which was accompanied by waves of indignation and criticism. In addition, modern challenges required the improvement of the state of protection places that did not meet the requirements and were not prepared in advance, such as bomb shelters.

Together with the problems and challenges that have arisen in society, it is worth forming an action plan for regional politics after the end of the war, with the aim of rapid and high-quality political and economic development, so that decisions are made in anticipation of problems, and not the other way around. The modern development of the state is formed from two components that must be eradicated, such as: corruption at all levels and the desire to obtain undue benefit.

The main state-building tasks for modern Ukraine are the unification of efforts at all levels regarding the principles and actions of political elites in the conditions of war and post-war reconstruction of the country. Regional policy creates the basis of internal political activity and the incentive for development as a system of consolidated actions is directed from the bottom up through the hierarchy of governing bodies.

The modern Ukrainian state demonstrates a high level of conflict, which is caused by a number of factors of artificial and natural origin. The world political community demonstrates a high level of support for governing bodies and society as a whole, but the level of moral and effective return must be appropriate. Therefore, the policy of cohesion of regional elites will reduce the level of conflict-generating processes in the middle of the country and increase the quality indicators of the governing bodies.

Key words: regional policy, Ukrainian state, military aggression, regional allocations, regional development.

Постановка проблеми. Українське суспільство перебуває в стані небезпечних політико-військових потрясінь. Війна корегувала державний порядок денний. Проте, політичні процеси продо-

вжують свій розвиток, як складова для стабілізації політичних процесів та повоєнної відбудови. Політика держави щодо децентралізації в Україні продемонструвала актуальність та значимість

регіональних політичних рішень та їх реалізації. Особливістю сучасного розвитку регіональної політики є військова агресія та повномасштабний супротив українського народу, процеси розподілу коштів в регіонах та питання корупції, як гальмівного чинника для процесів регіонального політичного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження регіональної політики відбувається на державному рівні та глобальному. Наукові публікації демонструють високий рівень зацікавленості авторів в аналізі аспектів формування регіонального політичного устрою, його ефективності та доцільності. Вітчизняними авторами, які досліджують питання регіональної політики варто відзначити Миколайчук Н.С., Павлюк А.П., Татаренко Т.М., Красівський О.В. та ін. Зарубіжними дослідниками, які вивчали питання значимості регіональної політики є: Джон Бахтлер, Карлос Мендес, Хайді Віронен та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загалом, регіональна політика націлена на довгострокових викликах, таких як розвиток і реструктуризація. Усе частіше розглядається, як ці структурні проблеми включають не лише соціально-економічні виміри (наприклад, зростання, зайнятість, державні послуги та демографічні питання), а й проблеми, пов'язані зі стійкістю (наприклад, обмеження ресурсів і зміна клімату). Однак, у багатьох країнах на короткостроковому горизонті домінують триваючі проблеми в євронзоні та інших країнах, що відображається в слабкому зростанні, зростанні безробіття та обмеженнях державних інвестицій та інших видатків. Ці національні та міжнародні виклики залишаються ключовими рушійними силами, що впливають на регіональний розвиток, процеси регіональної політики в багатьох країнах Європи.

Окрім цього, в Україні, як європейській державі, окрім загально-існуючих регіональних проблем існує ряд специфічних викликів, які спричиненні агресією росії проти України. До основних проблем відносяться питання перерозподілу цільового використання коштів місцевих бюджетів в умовах військового стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою наукового дослідження є аналіз регіональної політики України в довоєнний та військовий періоди. Для реалізації поставленої мети виконано ряд завдань, а саме: проаналізовано регіональну політику довоєнного періоду; досліджено специфіку регіональної політики в період військового стану; оцінено перспективи щодо значимості регіональної політики для відбудови України в повоєнний період.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Для подолання викликів основою до дій є нормативна складова, так 26.04.2023 року у Верховній

Раді України зареєстровано законопроект, який містить назву «про оновлення державної регіональної політики в умовах відновлення регіонів та територій від наслідків повномасштабної збройної агресії проти України» [1]. Така, актуалізація даного напрямку є вкрай актуальною та вимагає уваги на теперішній час для напрацювання механізмів дій для відновлення регіонів, які постраждали від агресії.

Уже в комітеті та в сесійній залі виникають дискусії щодо окремих пропозицій в даному напрямку регіональної політики. Так, «центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, надається право за результатом моніторингу реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України подавати Уряду України пропозиції щодо її коригування; у разі затвердження вказаних коригувань, протягом шести місяців забезпечується відповідне коригування регіональних стратегій розвитку Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями; у разі затвердження регіональних стратегій розвитку, також у шестимісячний строк мають бути відкориговані стратегії розвитку територіальних громад сільськими, селищними, міськими радами (крім Київської та Севастопольської міських рад); коригування стратегічних документів розвитку здійснюється на однакових правових засадах із їх розробленням і затвердженням» [2].

Така система акцентування уваги свідчить про системність в роботі органів управління, послідовність у процесах децентралізації з урахуванням вимог сьогодення. Так, на думку Ю. Харченко «державна регіональна політика в Україні в 2014–2021, яка вийшла на новий рівень розвитку та активізація децентралізаційних процесів, сприяла збалансованому розвитку українських територіальних громад і регіонів, були створені тисячі горизонтальних зв'язків між громадами, регіонами. Але навіть за цих умов не було сформовано дієвих інструментів координації секторальних політик міністерств в регіонах, а реалізація Державної стратегії регіонального розвитку і регіональних стратегій розвитку мали надто обмежені фінансові ресурси» [3].

Окрім того, значної уваги варта думка щодо типологізації територій української держави відповідно до сучасних викликів. А тому, розробники пропонують виділити чотири типи територій, такі як: «тимчасово окуповані території, території де відбуваються активні бойові дії, опорні території – там, де спокійно, але при цьому вони надають першу допомогу тим територіям, де є бойові дії, території глибоко тилу – найбезпечніші області, куди переселилося найбільше населення, куди відбувається релокація підприємств» [4].

Така різновидність територіальних утворень дозволяє застосовувати різний підхід щодо реалізації політики держави та формуванні сучасного порядку денного. Держава оцінюючи особливості розвитку військових подій може змінювати статус таких територій, що демонструє гнучку систему типологізації, яка підлаштовується до викликів сучасності.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про засади державної регіональної політики» мета державної регіональної політики є «створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, створення безпечних умов, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання» [5]. Тому в силу сучасних потреб розвиток дійсно динамічний проте не збалансований, через турбулентні процеси в системі управління.

У липні 2022 році внесені зміни в Закон України «Про засади державної регіональної політики» та встановлено, що «для планування відновлення та стимулювання розвитку регіонів та територій, а також з метою запровадження органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування спеціальних механізмів та інструментів визначаються такі функціональні типи територій: території відновлення; регіональні полюси зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку» [5].

Разом з питання регіональної політики активно виникає потреба у переформатуванні уявлень про економічні потреби регіонів, їх кардинальній відмінності та потребі індивідуального підходу до проблематики відновлення регіонів. Значна частина допомоги буде мати державну форму підтримки та міжнародну допомогу персонально до окремих будинків чи міст, адже регіони не в змозі самостійно вирішити питання, які потребують підтримки різного виду.

Так, до прикладу регіональна політика ЄС спрямована на зміну в 5 ключових сферах: інвестування в людей шляхом підтримки доступу до можливостей працевлаштування, освіти та соціальної інтеграції підтримка розвитку малого та середнього бізнесу посилення досліджень та інновацій через інвестиції та робочі місця, пов'язані з дослідженнями покращення стану навколишнього середовища через масштабні інвестиційні проекти модернізація транспорту та виробництва енергії для боротьби зі зміною клімату, з акцентом на відновлювані джерела енергії та інноваційну транспортну інфраструктуру.

Звичайно, ЄС інвестує на місцевому рівні через свою регіональну політику. Адресований усім регіонам і містам ЄС, він містить заходи для стимулювання економічного зростання та створення

робочих місць і покращення якості життя шляхом стратегічних інвестицій. Завдяки цій активній формі солідарності ЄС люди в менш розвинутих регіонах можуть скористатися можливостями, які відкриває найбільший ринок у світі.

В ЄС інвестиційне планування та стратегія підпорядковуються низці загальних правил і різноманітним вимогам до планування. У менш просунутих просторах поширений здійснюється регіональна політика та політика згуртованості, які дозволяють розвиток і перерозподіл ресурсів на основі використання та використання спільних бюджетних коштів. Ці кошти поєднуються з внутрішніми, державними чи приватними фондами, діючи, по суті, як іноземні інвестиції.

У державах, які переживають структурні зміни в ЄС, внутрішні інвестиції обрамляються трьома основними аспектами: структурування спільного бюджету ЄС і доступність коштів, різноманітні загальноєвропейські політичні пріоритети та програми, а також внутрішні політичні пріоритети на державному рівні. Спільний бюджет ЄС діє як загальноєвропейський фінансовий і фіскальний інструмент. Це інструмент для реалізації використання, розподілу та перерозподілу ресурсів на рівні ЄС як у географічних, так і в галузевих пріоритетах, у таких сферах політики, як транспорт, енергетика, зв'язок, охорона навколишнього середовища, сільське господарство, конкурентоспроможність, наука, дослідження та територіальна єдність. Він розрахований на основі багаторічних фінансових рамок і включає кошти, спрямовані на кожну із спільних економічних політик. Ці кошти виділяються кожному штату. Кожна держава зобов'язана забезпечувати доходи до бюджету. Платіжний баланс за вирахуванням надходжень для кожного штату забезпечує його чистий внесок.

Тому, оцінюючи регіональну політику в умовах війни варто акцентувати увагу на те, що в період довоєнної трансформації, система видозмінювалась, але містила ряд недоліків, які потрібно було покращувати навіть в умовах війни. Серед сучасних чинників, які слід враховувати при формуванні стратегій регіонального розвитку варто відзначити: «окупація українських територій та руйнування інфраструктури; вимушена міграція та безробіття; позбавлення України транзитного потенціалу; деіндустріалізація промислових міст та відсутність можливості використання аграрний потенціал регіонів, окупація українських територій та руйнування інфраструктури» [3]. Станом на листопада 2023 року частина території України залишається окупована, в окремих регіонах ведуться активні бойові дії, звільнені території зруйновані та заміновані.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Попри те, незважаючи

на триваючу війну, нагальна потреба щодо планування та формування оптимальних умови для відновлення українських територій є нагальною потребою, з метою якнайшвидшого повернення українських біженців в Україну та повернення значної кількості вимушено переміщених осіб до України. Оскільки, їх постійне проживання у регіонах їх самоідентифікації, є важливою для відродження регіональних і національних економік.

Одним із ефективних процесів регіонального розвитку є можливість для України реалізувати свій вступ до Європейського Союзу (ЄС), тому плани реконструкції та регіональної модернізації

вже мають реалізовуватись відповідно до європейських стандартів, здобуваючи досвід та зміцнюючи підтримку іноземних партнерів щодо інвестицій. Разом з тим, аналіз ризиків та досягнень української економіки під час повномасштабної війни акцентував увагу на основні інституційні процеси стабільності, які забезпечують ефективну протидію країні на першому етапі війни і надалі є основою її розвитку до переможного завершення війни. Шлях до перемоги формується з комплексної політики держави в ключових сферах суспільного життя, в яких регіональна політика формує важливу частину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проект Закону про оновлення державної регіональної політики в умовах відновлення регіонів та територій від наслідків повномасштабної збройної агресії проти України. *Верховна Рада України: офіційний портал*. 2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41827>
2. Законопроект про оновлення державної регіональної політики може бути прийнятий одразу в цілому. *Децентралізація*. 09.11.2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16741>
3. Харченко Ю. Виклики російсько-української війни для стратегії регіонального розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління, 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-05-02>
4. Безгін В. Як війна змінить регіональну політику в Україні: децентралізація, громади, податки, економіка. *Гаряча агрополітика*. 2022р. URL: <https://agropolit.com/blog/503-yak-viy-na-zminit-regionalnu-politiku-v-ukrayini-detsentralizatsiya-gromadi-podatki-ekonomika>
5. Закон України «Про засади державної регіональної політики». *Відомості Верховної Ради*. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>